

BÂCİYYE

(الباجية)

**Ebü Saîd Halef b. Ahmed
el-Bâcî et-Temîmî'ye**
(ö. 628/1230-31)
nisbet edilen bir tarikat
(bk. TARİKAT).

BÂCÛRÎ

(البجوري)

**İbrâhîm b. Muhammed
b. Ahmed el-Bâcûrî**
(ö. 1277/1860)

**Ezher şeyhlerinden,
Mısırlı fıkıh ve kelâm âlimi.**

Mısır'ın Menûfiye bölgesindeki Bâcûr köyünde 1198'de (1783) doğdu. İlk öğrenimini babasının yanında yaptıktan sonra tahsiline Ezher'de devam etmek üzere Kahire'ye gitti (1797). Bir yıl sonra Fransızlar burayı işgal edince Cize'ye geçerek bir müddet orada kaldı. İşgal sona erince Kahire'ye dönüp Ezher'deki öğrenimini sürdürdü. Devrin meşhur âlimlerinden Muhammed el-Emîr el-Kebîr, Abdullah eş-Şerkâvî, Muhammed el-Fedâîl ve Hasan el-Kuveysinî'nin derslerine devam etti. Zeki bir öğrenci olan Bâcûrî kısa sürede arkadaşları arasında kendini gösterdi. Daha sonra Ezher'de ders vermeye başladı ve 1847'de ölümüne kadar devam edecek olan Ezher şeyhliğine tayin edildi. Bu görevi sırasında bir yandan da öğretim ve telifle meşgul oldu. Derslerine Mısır Valisi Abbas Paşa'nın da dinleyici olarak katıldığı söylenir. Bâcûrî Kahire'de vefat etti.

Eserleri. Akaid, fıkıh, mantık, siyer, sarf-nahiv ve beyân ilimlerine dair çeşitli eserlere yazdığı şerhlerle meşhur olan Bâcûrî'nin ilmi dirayetini az sayıda ki teliflerinden ziyade bu şerhlerde görmek mümkündür. Çalışmaları sırasında daha çok Osmanlı dönemine ait kaynaklardan faydalanmış, eserlerinde kelâm-la tasavvufu birleştirerek keşf ve ilhamı da önemli bir bilgi kaynağı kabul etmiştir. Çoğu yayımlanmış ve bir kısmı uzun yıllar Ezher'de ders kitabı olarak okutulmuş olan eserleri şunlardır:

1. *Risâle fi'l-'akâ'id*. On altı sayfadan ibaret olan bu eser *Risâle fi'l-ke-lâm*, *Risâle fi 'ilmi't-tevhîd* adlarıyla da bilinir (Bombay 1274; Kahire 1289). 2. *Tuhtetü'l-mürîd 'alâ Cevhereti't-tevhîd*. İbrâhîm el-Lekânî'ye ait *Cevhere-*

tü't-tevhîd adlı manzum akaid risâlesinin şerhidir (Kahire 1279; Bulak 1293). 3. *Tahkîku'l-makâm 'alâ Kifâyeti'l-'avâm fi mâ yecibü 'aleyhim min 'ilmi'l-ke-lâm*. Hocası Muhammed el-Fedâîl'in *Kifâyeti'l-'avâm* adlı akaide dair eserine yaptığı hâşiyedir (Bulak 1285; Kahire 1298). 4. *Hâşiye 'alâ Şerhi's-şugrâ*. Senûsî'nin akaide dair el-'Akîdetü's-şugrâ'sına kendisinin yaptığı şerhin hâşiyesidir (Bulak 1283). 5. *Hâşiye 'alâ Mu-kaddimetü's-Senûsiyye* (Kahire 1304). 6. *Hâşiye 'alâ Risâleti'l-Fedâîl fi keli-meti't-tevhîd* (Kahire 1301). 7. *et-Tuhtetü'l-hayriyye*. Şâfiî âlimlerinden Abdullah b. Bahâeddin eş-Şinşevrî'nin *el-Fevâ'idü's-Şinşevriyye* adlı şerhine ait bir hâşiyedir. Dört mezhebin ferâize dair görüşlerini ihtiva eden kitap defalarca basılmıştır (bk. Serkis, I, 508). Asıl metnin İbnü'l-Mütefennine'nin *er-Rahbiyye* adlı manzum eseridir (a.g.e., I, 928). Eser J. D. Luciani tarafından *Traité des Successions Musulmanes* adıyla Fransızca'ya çevrilerek Paris'te yayımlanmıştır (1890). 8. *Hâşiye 'alâ Şerhi İbn Kâsım el-Gazzî 'alâ metni Ebî Şüca'*. Ebü Şüca'a ait *et-Takrîb* adlı esere Muhammed b. Kâsım el-Gazzî tarafından yapılan *Fethu'l-kerîb* adlı şerhin hâşiyesidir. Şâfiî fikhına dair olan kitap Bulak (1273) ve Kahire'de (1303) yayımlanmıştır. Eser E. Sachau'un *Muhammedanisches Recht* adıyla yaptığı Almanca tercümeyle birlikte de basılmıştır (Berlin 1897). 9. *Hâşiye 'alâ Muhtasari's-Senûsî*. Mantiğa dairdir (Kahire 1292). 10. *Hâşiye 'alâ metni's-Sülleml-i'l-müevnâk*. Ahdarî'nin mantığa dair eserinin şerhidir (Kahire 1282). 11. *Hâşiye 'alâ metni'l-Bürde*. Bûsîrî'nin meşhur kasidesine yaptığı hâşiyedir (Kahire 1304). 12. *el-Mevâhibü'l-ledünniyye 'ale's-Şemâ'ilü'l-Muhammediyye*. Tirmizî'nin *Şemâ'ilü'n-nebî* adlı eserinin hâşiyesidir (Kahire 1301; Bulak 1302). 13. *Hâşiye 'alâ Mevlidi's-şeyh Ahmed ed-Derdîr*. Siyere dairdir (Kahire 1301). 14. *Fethu'l-habîrî'l-laîf bi-şerhi metni't-Terşîf*. Abdurrahman b. İsâ el-Mürşidî'nin sarfa dair olan eserinin şerhidir (Kahire 1310). 15. *Fethu rabbi'l-berîyye 'ale'd-Dürreti'l-behiyye fi nazmi'l-Âcurrûmiyye*. İbn Âcurrûm'un nahve dair olan *Mu-kaddimetü'l-Âcurrûmiyye*'sinin nazma çevrilmiş şekline yapılan şerhtir (Kahire 1302). 16. *İs'âd 'alâ Bânet Sü'âd* (Kahire 1302). 17. *Hâşiye 'alâ metni's-Semer-kandiyye*. Ebü'l-

Kâsım b. Bekir el-Leysî es-Semer-kandî'nin istiareye dair *er-Risâletü's-Semer-kandiyye* adlı eserine yaptığı hâşiyedir (Kahire 1324).

Bunların dışında kaynaklar Bâcûrî'ye henüz basılmamış olan şu eserleri de atfederler: *ed-Dürri'l-hisân 'alâ Fet-hi'r-rahmân fîmâ yahşulü bihi'l-İs-lâm ve'l-İmân* (Mürtezâ ez-Zebîdî'nin *Fethu'r-rahmân* adlı eserinin şerhi); *Fethu'l-hamidi'l-mecîd bi-şerhi Hülâşati't-tevhîd* (Ahmed ed-Derdîr'e ait *Hülâşatü't-tevhîd* adlı eserin şerhi); *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-'Akâ'id* (Teftâzânî'nin *Şerhu'l-'Akâ'id*'ine dair hâşiye); *Fethu'l-kerîbi'l-mecîd bi-şerhi Bidâyeti'l-mürîd fi 'ilmi't-tevhîd* (Sâlih es-Sibâî'ye ait eserin şerhi); *Ta'lik 'alâ Tefsîri Fahriddîn er-Râzî* (Fahredden er-Râzî'nin *Mefâtihu'l-gayb* adlı tefsiriyle ilgili açıklayıcı notlar); *Minehu'l-Fettâh 'alâ dav'î'l-mişbâh fi ahkâmî'n-nikâh*; *Tuhtetü'l-beşer 'alâ Mevlidi İbni Hacer* (İbn Hacer el-Heytemî'nin siyere dair olan *Mevlidü'n-nebî* adlı eserinin şerhidir; *Hediyetü'l-'ârifîn*, I, 41-42; *Şüyûhu'l-Ezher*, s. 26).

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Mu'cem*, I, 318, 507, 508, 928, 1044-1045; Brockelmann, *GAL*, II, 487; *Suppl.*, II, 335, 741, 744; *Hediyetü'l-'ârifîn*, I, 41, 42; *İzâhu'l-meknûn*, I, 244, 247, 258, 268; II, 54, 163, 448, 576, 603; Ziriklî, *el-A'lam*, I, 66; Kehlâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, I, 84; Ronart, *CEAC*, s. 82; Halil Mardem Bey, *A'yânü'l-ker-ni's-sâliş 'aşer*, Beyrut 1977, s. 160; G. Delanoue, *Moralistes et politiques musulmans dans l'Egypte du XIXe siècle (1798-1882)*, Kahire 1982, I, 109-118; II, 588-592; *Şüyûhu'l-Ezher* (nşr. Vezâretü'l-'ilâm), Kahire, ts., s. 25-26; Th. W. Juynboll, "Bâcûrî", *IA*, II, 191; a.mlf., "Bâdjû-rî", *EI²* (İng.), I, 867; a.mlf., "Bâcûrî", *UDMI*, III, 856.

AHMET SAİM KILAVUZ

BÂD-ı HEVÂ

(باد هوا)

**Osmanlılar'da Tanzimat'a kadar
zuhurata bağlı olarak
alınan vergilerin genel adı.**

Farsça bād (rüzgâr) ve Arapça hevâ (hava) kelimelerinden meydana gelen bir tamlama olan bād-ı hevâ zamanla konuşma dilinde bedavaya (karşılıksız) dönüşmüştür. Kelime bir Osmanlı maliye terimi olarak ne zaman tahakkuk edip tahsil edileceği belli olmayan (zuhurata bağlı) bazı resimleri ifade etmek için kullanılmıştır. Ayrıca bunun yerine tahrir